

De biddeloosheid voorbij

Eindrapport van de commissie voor de dialoog tussen de Evangelische Alliantie (EA), de Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten (VPE) en de Rooms-katholieke Kerk (RKK)

Inhoudsopgave

I	Inleiding	2
II	Observaties	3
III	Conclusies	5
IV	Hoe verder?	5
V	Samenstelling Dialoogcommissie	6

I Inleiding

In opdracht van de besturen van de Evangelische Alliantie (EA)¹, de Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten (VPE) en de Bisschoppenconferentie heeft de commissie voor de dialoog tussen EA, VPE en RKK in 2012 en 2013 een gespreksronde gehouden over het gebed.² De commissie kwam tussen 6 maart 2012 en 23 september 2013 zesmaal bijeen in het huis van de Evangelische Alliantie in Driebergen of in de Tabernakelkerk in Apeldoorn.

Op de eerste bijeenkomst werd een traject uitgezet voor de kennismaking met elkaars gebedstradities en het gesprek daarover. De commissie besloot om het gesprek allereerst te voeren op basis van een verkenning van het kerkelijk leven in de praktijk.

De leden van de commissie bezochten in de periode tussen maart en mei 2012 diensten van andere kerken of bekeken daar video-opnames van en maakten daarvan een verslag. Op de bijeenkomst van 4 juni 2012 werden ervaringen uitgewisseld en stijlen van bidden vergeleken.

De derde bijeenkomst, op 30 oktober, stond in het teken van een evaluatie van de landelijke Ontmoetingsdag 'Wij kiezen voor eenheid', die op 6 oktober 2012 op het Malieveld werd gehouden. Het ging hier over de vraag of zich met deze manifestatie een nieuwe vorm van oecumene aandient en waardoor deze gekenmerkt wordt.

Op 29 januari 2013 werd de focus gericht op de samenwerking tussen de Raad van Kerken en de Evangelische Alliantie bij het samenstellen van de gebedsteksten voor de Week van Gebed voor de Eenheid. Bij deze samenwerking komen de gebedstradities met elkaar in aanraking.

Aan het einde van deze laatste bijeenkomst werd vastgesteld dat het gesprek over het gebed op basis van enkele inventarisaties waardevol was als kennismaking, maar te weinig diepgaand was. In een vijfde bijeenkomst, op 23 april 2013, is de commissie op basis van enkele papers waarin de theologische uitgangspunten van het gebed in de verschillende tradities verhelderd worden, in gesprek gegaan over het gebed in de respectievelijke tradities.

Op de zesde bijeenkomst op 23 september werd de gespreksronde geëvalueerd en de conclusies van deze gespreksronde opgemaakt.

¹ In de loop van dit proces vond bij de EA een belangrijke verandering plaats. Op 1 juli 2013 fuseerde de EA met de Evangelische Zendings Alliantie (EZA). De (voorlopige) naam van de gefuseerde instelling is stichting EA/EZA. In dit rapport houden we nog de naam Evangelische Alliantie aan.

² Het voorstel tot een gespreksronde over het gebed is afkomstig van de voorbereidingscommissies voor de dialoog tussen de Evangelische Alliantie, de Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten en de Rooms-katholieke Kerk. Zie Eindrapportage 2011 (0357 op www.stucom.nl), pag. 9

II Observaties

De gesprekken tussen vertegenwoordigers van EA, VPE en RKK worden in deze samenstelling vanaf het begin van 2011 gevoerd. Ze vinden plaats in een serene en hartelijke sfeer. Het gebed neemt in de ontmoetingen een belangrijke plaats in. Er wordt goed naar elkaar geluisterd. We bevinden ons nog in een situatie waarin we elkaar en elkaars tradities leren kennen en waarderen.

Doel van deze gespreksronde was om elkaars gebedstradities beter te leren kennen en van elkaar te leren. Reeds bij de eerste verkenningen werd vastgesteld dat hetgeen ons in de voorbereidende fase het meest heeft verbonden, nu onderwerp van gesprek is geworden. En voor het gebed geldt dat je er wel veel over kunt spreken, maar dat het gebed zich pas laat zien in de act van het bidden zelf.

We zijn in deze gespreksronde dicht bij de praktijk gebleven. Door elkaars diensten te bezoeken, de evaluatie van de bijeenkomst Wij kiezen voor eenheid en de vergelijking van de teksten in de Week van Gebed voor de Eenheid, hebben we een beeld kunnen krijgen van de verschillende stijlen van bidden bij evangelischen, pinksterchristenen en katholieken³. Pas in de laatste bijeenkomst heeft het begin van een reflectie op het gebed in de verschillende tradities plaatsgevonden op grond waarvan we in alle voorzichtigheid enkele lijnen kunnen trekken. Het gesprek hierover is echter nog lang niet afgerond.

De commissie is eensgezind in de opvatting dat het gebed essentieel is. Met des te meer zorg werd reeds in de eerste bijeenkomst uitgesproken dat veel christenen het gebed verwaarlozen en dat in gezinnen nog nauwelijks gezamenlijk gebeden wordt. We zijn ons ervan bewust dat de *biddeloosheid*, een term die Miskotte al in 1930 muntte, in onze samenleving steeds verder oprukt. Veel katholieken en protestanten vinden de woorden niet meer om te bidden. Waar het gebed stopt, wordt de persoonlijke relatie tot God aangetast.

Voor katholieken is het gesprek met evangelischen en pinksterchristenen belangrijk omdat in die tradities de persoonlijke geloofservaring en belijdenis een prominente plaats innemen. In de huidige seculiere samenleving is het impliciete, ingevouwen, geloof niet bij machte om mensen voor het geloof in het Evangelie van Jezus Christus enthousiast te maken. De katholieke liturgische traditie kent een grote rijkdom en schoonheid, maar vraagt ook om een persoonlijke toe-eigening.

Evangelischen en pinksterchristenen hechten veel waarde aan *authenticiteit* en *persoonlijke geloofsbeleving* waaruit het vrije gebed opwelt. Het intrigeert de rijke liturgische traditie van de Rooms-Katholieke Kerk waarin gebeden vast staan, maar zij vragen zich af of de Rooms-Katholieke Kerk het in deze seculiere en individualistische cultuur alleen daarmee zal redden.

Vanwege de verschillende accenten en de verschillende vormen van het gebed kunnen katholieken, pinksterchristenen en evangelischen in principe veel uitwisselen. In de dialoogcommissie kon deze uitwisseling op vruchtbare wijze plaatsvinden, omdat hij gedragen werd door een fundamentele verbondenheid in de ene Heer. Als die verbondenheid aanwezig is, wordt bijna alles bespreekbaar en is het ook mogelijk om in het gesprek met de ander de eigen pijnpunten en tekorten onder ogen te zien en in gesprek te brengen.

We hebben ook vastgesteld dat er tussen onze kerkgemeenschappen nog een grote afstand bestaat en dat sommigen ieder contact met de ander afwijzen. Met name in sommige evangelische en pinkstergemeenschappen alsook bij sommige orthodox-protestantse gemeenten is men fel gekant

³ Met het woord 'katholieken' worden in dit rapport bedoeld de leden van de Rooms-katholieke Kerk; met 'pinksterchristenen' de leden van de Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten.

tegen iedere vorm van contact met katholieken. De indruk bestaat dat dit echter bij de jongere generatie niet meer zo sterk het geval is.

Verschillen tussen onze geloofsgemeenschappen worden zichtbaar in de wijze van bidden. In de commissie deed dit op geen enkele manier afbreuk aan het gezamenlijk gebed. Maar in wijder verband is het gezamenlijk gebed minder vanzelfsprekend. Ook binnen de Nederlandse context zijn er grote verschillen tussen subculturen van christelijk leven. Dat komt tot uiting in de wijze en de taal van het gebed.

Die verschillen traden ook aan het licht bij de bijeenkomst op het Malieveld. De weinige katholieken die hieraan deelnamen waren vooral vertrouwd met de katholieke charismatische vernieuwing of met andere katholieke bewegingen. Voor andere katholieken was deelname aan deze bijeenkomst een vervreemdende ervaring, wat overigens soms ook heilzaam kan zijn. Sommige evangelischen hadden in de voorbereiding op de bijeenkomst juist grote moeite gehad met het van te voren formuleren van (gezamenlijk) uit te spreken gebeden. Voor hen was het wennen dat een deel van de uit te spreken teksten en gebeden van tevoren werden geformuleerd en beoordeeld.

In de katholieke eredienst lijken de goede vormgeving en juiste formulering voorop te staan. In evangelische diensten lijken het persoonlijke geloof en vrije gebed meer voorop te staan. Het Onzevader en de Psalmen zijn voorbeelden van gebedsteksten die alle christenen delen.

Voorgedrukte gebeden kunnen de vraag oproepen naar de echtheid en persoonlijke betrokkenheid van de biddende persoon. Vrije gebeden zijn soms slordig en onzorgvuldig geformuleerd. Voor het samen bidden en het uitspreken van gebeden namens een hele gemeenschap is een zorgvuldige formulering belangrijk.

Ook bij de voorbereiding van de Week van Gebed voor de Eenheid doen deze verschillen zich voelen. Voorzichtig wordt er toegewerkt naar een gezamenlijke uitgave van gebedsteksten. In vergelijking met andere Europese landen is de samenwerking in Nederland tussen de Evangelische Alliantie en de Raad van Kerken bijzonder goed. Alleen in enkele Scandinavische landen is men nog verder. Daar zijn de Raad van Kerken en de Evangelische Alliantie samen gegaan

In onze bijeenkomst over de theologische uitgangspunten van het gebed trad een significant verschil in benadering naar voren waar het de ecclesiale inbedding van het gebed betreft. Als katholieke opvatting werd naar voren gebracht dat het christelijk gebed, ook het heel persoonlijke gebed, altijd gebed in verbondenheid met de Kerk is.

Van evangelische zijde werd daarbij de kritische vraag gesteld of een traditionele benadering van het gebed in onze tijd en cultuur een forse belemmering is voor de overdracht van het geloof aan eigen leden en aan de buitenwereld. Om het Evangelie van Jezus Christus in deze tijd over te brengen is een combinatie nodig van traditie en een open evangelische spiritualiteit.

III Conclusies

Katholieken enerzijds en evangelischen en pinkstergelovigen anderzijds kunnen veel leren van elkaars gebedstradities. We zien het als een uitdaging voor evangelischen en pinkstergelovigen om in het gemeentelijk gebed ruimte te maken voor gebeden uit de schat van de kerk, zoals in ieder geval het Onzevader en de Psalmen, maar ook gebeden van kerkvaders en gebeden uit de officiële gebedenboeken van de kerken. Die kunnen helpen om woorden te vinden waarmee God ter sprake wordt gebracht bij mensen en mensen ter sprake worden gebracht bij God.

Voor katholieken zien we het als een uitdaging om ook in vrije gebeden de lofprijzing, het geloof en de noden van mensen op een persoonlijke manier voor de troon van God te brengen.

Voor beiden geldt dat we ons ervan bewust zijn dat het gebed in kerkdiensten als voorbeeld en inspiratie kan dienen en dat dit publieke gebed bedoeld is om voortgezet te worden in de persoonlijke gebedspraktijk van gelovigen. Om de biddeloosheid voorbij te komen hebben kerk en gelovige (gemeenschap en individu) elkaar nodig, samen afhankelijk van Gods zegen.

IV Hoe verder?

Deze dialoog was voor de leden van de dialoogcommissie een verrijkende ervaring. Onze bevindingen over elkaar dienen een weg te vinden naar onze geloofsgemeenschappen.

We hebben een gezamenlijke zorg ontdekt: dat het christelijke gebed veel te weinig wordt aangeleerd aan nieuwe generaties. En dat grote groepen christenen nog wel tot gebed kwamen door mee te doen in een sociale context die dat stimuleerde, maar dat ze niet meer tot gebed komen nu die maatschappelijke context weg is. We doen er goed aan elkaar meer te gaan helpen bij het ontwikkelen van programma's en materialen waardoor mensen tot een meer persoonlijke relatie met God komen en tot christelijk gebed in het dagelijks leven.

Een onderwerp voor een nieuwe gespreksronde zou kunnen zijn wat de Evangelische Alliantie, de Pinkstergemeenten en de Rooms-katholieke Kerk van elkaar kunnen leren en hoe ze elkaar kunnen ondersteunen bij de nieuwe evangelisatie. In deze gespreksronde willen we dan niet alleen met elkaar spreken, maar vooral ook luisteren naar missionaire werkers uit elkaars traditie.

De rooms-katholieke bisschoppen van Nederland schreven in hun missiebrief van 2006 al over "nieuwe christelijke groeperingen met een 'evangelische kleur' of Pinkstergemeenten": "Juist in deze 'jonge' geloofsgemeenschappen ligt veel nadruk op evangelisatie en dat kan ook ons, als 'oude' Kerk, inspireren en uitdagen."

Evangelischen en pinkstergelovigen kunnen ook leren van rooms-katholieke initiatieven en publicaties inzake evangelisatie. De post-synodale adhortatie die de paus zal schrijven vanuit de bisschoppensynode van 2012 over nieuwe evangelisatie zou in een volgende gespreksronde behulpzaam kunnen zijn.

V Samenstelling Dialoogcommissie

De volgende personen hebben aan één of meer bijeenkomsten deelgenomen:

Namens Evangelische Alliantie

Ds. W. Smouter

Mw. K. Somhorst

Ds. J. Wessels

Namens de Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten

H. van den Born

P. Pouwelse

A. den Dekker

Mw. M. Bauwermann

Namens de Rooms-katholieke Kerk

Mgr. dr. G. de Korte

Dr. B. Hegge

Past. Drs. K. Smits

Dhr. K. Slijkerman

Drs. G. van Dartel (secretaris)